

**VŠĮ ANYKŠČIŲ RAJONO
PSICHIKOS SVEIKATOS CENTRO
STRATEGIJA
2022 – 2024 METAMS**

Patvirtinta:
Direktorius Audroniaus Gusto
Data 2022-03-21

2022 m.

VŠĮ ANYKŠČIŲ RAJONO PSICHIKOS SVEIKATOS CENTRO STRATEGIJA 2022 – 2024 METAMS

I. ĮVADAS

Anykščių rajono psichikos sveikatos centro (toliau- centras) strateginis 2022–2024 metų planas rengtas vadovaujantis:

- Anykščių rajono savivaldybės 2019-2025 metų plėtros planu;
- Anykščių rajono savivaldybės 2022-2024 metų strateginiu veiklos planu;
- Lietuvos sveikatos 2014-2025 metų strategija.
- Centro įstatais, patvirtintais Anykščių rajono savivaldybės tarybos;
- Lietuvos Respublikos Seimo 2007 m. balandžio 3 d. nutarimu Nr. X-1070 patvirtinta psichikos sveikatos strategija.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu „Dėl psichikos sveikatos strategijos įgyvendinimo 2007-2016 metų ataskaitos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“

Įstaiga teikia ir organizuoja specializuotą ir kvalifikuotą pirminę psichikos sveikatos priežiūrą Lietuvos Respublikos gyventojams. *Įstaigos veiklos strategija* – tai veiklos gairės, apimančios 2022 – 2024 metų laikotarpį. Šia strategija siekiama sukurti modernią bei šiuolaikinę psichikos sveikatos priežiūros sistemą įstaigoje, užtikrinančią pirminės psichikos sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą.

Labai svarbu nustatyti tikslinį psichikos sveikatos priežiūros paslaugų poreikį įstaigoje, t.y. įvertinti kokių paslaugų ir kokios apimties jų reikės gyventojams 2022 – 2024 metų laikotarpiu, kokios galimybės yra dabar ir kokių priemonių reikia imtis, kad būtų maksimaliai patenkinti gyventojų lūkesčiai, susiję su psichikos sveikatos priežiūros paslaugomis.

Pagrindiniai 2022-2024 metų strategijos tikslai:

- Žmogiškųjų išteklių vadyba;
- Stiprinti visuomenės psichikos sveikatą ir psichikos sutrikimų prevenciją;
- Savižudybių prevencija;
- Technologijų plėtra, infrastruktūros gerinimas;

II. ESAMA SITUACIJA

Sveikata yra žmogaus vertybė ir gyvenimo pagrindas, kuris turi būti pakankamai tvirtas, kad būtų sėkmingai sprendžiami kasdienio gyvenimo klausimai, įveikiami socialiniai ir ekonominiai iššūkiai.¹

¹ Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas dėl „Lietuvos sveikatos 2014-2025 metų strategijos patvirtinimo“ 2014 m. birželio 26 d. Nr. XII-964. Vilnius. TAR, 2014-07-01, Nr. 9403

Psichikos sveikata yra neatskiriama bendrosios individo ir visuomenės sveikatos dalis. Nėra ir negali būti sveikatos be psichikos sveikatos.²

Psichikos sveikata – tai geros savijautos pojūtis, emocinė ir dvasinė būsena, kuri leidžia žmogui džiaugtis gyvenimo pilnatve, išgyventi skausmą ir liūdesį. Psichikos sveikata – tai ne vien psichikos ligos ar sutrikimo nebuvimas. Gerą psichikos sveikatą rodo žmonių gebėjimas užmegzti ir palaikyti asmeninius santykius, įveikti sunkumus, išreikšti save tokiais būdais, kurie teikia malonumą pačiam individui ir aplinkiniams, pačiam daryti sprendimus ir už juos atsakyti.³

Lietuvos Respublikos Seimo 2007 m. balandžio 3 d. nutarimu Nr. X-1070 „Dėl Psichikos sveikatos strategijos patvirtinimo“ psichikos sveikata įtvirtinta kaip vienas iš sveikatos politikos prioritetų šalyje.⁴

Bloga psichikos sveikata yra dažniausia ankstyvo išėjimo į pensiją ir neįgalumo pensijų priežastis. Dėl vaikystėje būdingų asmens elgesio sutrikimų padidėja išlaidos socialiniame, švietimo, teisėsaugos sektoriuose, visuomenėje aštrėja psichikos negalią turinčių žmonių socialinės atskirties, diskriminacijos problemos.⁵

Lietuvoje, jau daugelį metų dėl savižudybių miršta daugiausia žmonių Europos Sąjungoje. Kita svarbi visuomenės psichikos sveikatos problema – priklausomybės ligomis sergančiųjų asmenų skaičiaus didėjimas. Lietuvoje itin aukštas alkoholio suvartojimo lygis, kuris ne vienerius metus yra vienas iš didžiausių tarp ES, Europos regiono ir pasaulio valstybių. Didėja priklausomybės ligų dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, rūkymo, azartinių lošimų, besaikio naudojimosi internetu našta visuomenės sveikatai.⁶

Centro strategijos parengimą paskatino nuolat augantis psichikos sveikatos sutrikimų skaičius, nesikeičiantis ir vis dar didelis savižudybių skaičius Lietuvoje, augantis ir nemažėjantis priklausomybių, nuo įvairių psichiką veikiančių medžiagų, didėjimas šalyje. Tikimasi rasti tinkamiausius būdus geriausiems rezultatams pasiekti ir padidinti įstaigos vertę asmens sveikatos priežiūros srityje. Būtina įvertinti savo galimybes ir mąstyti strategiškai, planuoti savo žingsnius į ateitį ir įgyvendinti naujus strateginius tikslus.

Norint pasiekti geriausius rezultatus, šiuo metu centre didelis dėmesys skiriamas žmogiškųjų išteklių vadybai, diegiamos naujosios technologijos, gerinama infrastruktūra, vykdomos psichikos ligų, priklausomybės ligų prevencinės programos, skatinami reikiamų kryptių mokymai, užtikrinamas paslaugų kokybės gerinimas.

² Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas dėl „Psichikos sveikatos strategijos patvirtinimo“ 2007 m. balandžio 3 d. Nr. X-1070. Vilnius. Valstybės žinios, 2007-04-14, Nr. 42-1572.

³ Ten pat.

⁴ Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas dėl „Psichikos sveikatos strategijos įgyvendinimo 2007–2016 metų ataskaitos pateikimo Lietuvos Respublikos seimui“ 2017 m. rugpjūčio 2 d. Nr. 639. Vilnius. TAR, 2017-08-07, Nr. 13145.

⁵ Ten pat.

⁶ Ten pat.

III. BENDROSIOS NUOSTATOS

Viešoji įstaiga Anykščių rajono psichikos sveikatos centras (toliau – Centras) įsteigtas 2003 m. lapkričio 24 d.

Centras yra Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos Anykščių rajono savivaldybės asmens sveikatos priežiūros įstaiga, teikianti jos įstatuose numatytas asmens sveikatos priežiūros paslaugas pagal įstaigai suteiktą licenciją.

Centras yra juridinis asmuo, turintis ūkinį, finansinį, organizacinį ir teisinį savarankiškumą, savo antspaudą, firminį ženklą, sąskaitas bankuose.

Centro steigėjas – Anykščių rajono savivaldybės taryba.

Centro buveinė: V. Kudirkos g. 1, Anykščiai.

Centras savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos konstitucija, Sveikatos priežiūros įstaigų, Sveikatos sistemos, Viešųjų įstaigų, Sveikatos draudimo ir kitais įstatymais bei teisės aktais, reglamentuojančiais sveikatos paslaugų teikimą, centro įstatais.

Centras pagal savo prievoles atsako tik jai nuosavybės teise priklausančiu turtu. Įstaigos dalininkai pagal prievoles atsako tik ta suma, kurią įnešė į įstaigos turtą. Įstaiga neatsako už dalininkų įsipareigojimus. Finansiniai metai sutampa su kalendoriniais metais. Centro veikla neterminuota.

IV. CENTRO TIKSLAS

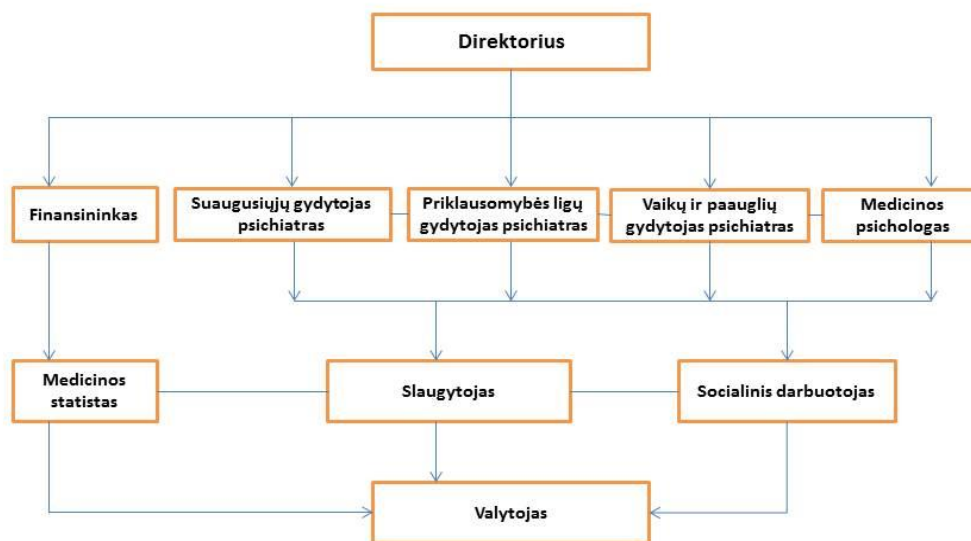
Pagrindinis įstaigos veikos tikslas – numatyta tvarka gerinti Lietuvos gyventojų sveikatą, mažinti gyventojų sergamumą bei mirtingumą, organizuoti ir teikti specializuotą bei kvalifikuotą pirminę psichiatrijos pagalbą.

V. CENTRO UŽDAVINIAI

Pagrindiniai įstaigos veiklos uždaviniai:

- Teikti visapusę psichinę sveikatos priežiūrą, apimančią ne tik medikamentinį psichikos sutrikimų gydymą, bet ir psichoterapinę, psichosocialinę, psichologinę bei socialinę pagalbą Anykščių rajono, kitų Lietuvos Respublikos vietovių gyventojams ir jų šeimos nariams bei užsieniečiams;
- Ugdyti sveiką gyvenseną;
- Vykdyti priklausomybių ligų profilaktiką;
- Vykdyti žmonių su psichine negalia reabilitaciją.

VI. CENTRO STRUKTŪRA

VII. DEMOGRAFINĖ PADĖTIS

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2021 metų pradžioje, palyginus su 2020 metų pradžia, Anykščių rajono savivaldybėje nuolatinių gyventojų buvo 440 žmonėmis mažiau. Prie Centro prisirašiusių gyventojų skaičius 2021 m., lyginant su 2020 m. sumažėjo 347 gyventojais.

Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
	26 930	26 247	25 645	25 205
Prisirašiusių žmonių skaičius metų pradžioje	22 138	21 571	20 967	20 620

VIII. ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI

Centre teikiamų pirminės ambulatorinės psichikos sveikatos priežiūros paslaugų teikimo komandą sudaro gydytojas psichiatras, psichikos sveikatos slaugytojas, socialinis darbuotojas ir medicinos psichologas. Kai komandoje nėra gydytojo vaikų ir paauglių psichiatro, psichikos sveikatos priežiūros paslaugas vaikams gali teikti gydytojas psichiatras. Maksimalus aptarnaujamų gyventojų skaičius

kiekvienam komandos nariui yra 17 000. Psichikos sveikatos centras užtikrina komandoje dirbančių specialistų pirminių ambulatorinių psichikos sveikatos priežiūros paslaugų teikimą ne mažiau kaip 6 val. kiekvieną darbo dieną.⁷ Todėl centras yra įsipareigojęs prisitaikyti prie pirminės ambulatorinės psichikos sveikatos priežiūros paslaugų teikimo tvarkos, naujų žmogiškųjų išteklių valdymo būdų. Įstaigoje dirba kvalifikuotas medicinos personalas, kuris turi ir laiku atnaujina medicinos ir slaugos praktikos licencijas.

Centro personalo sudėtis ir kitimo dinamika:

Eil. Nr.	Personalas	2019 m.	2020 m.	2021 m.
1.	Gydytojai psichiatrai	1	1	1
2.	Vaikų ir paauglių gyd. psichiatrai	1	1	1
3.	Psichikos sveikatos slaugytojos	2	2	2
4.	Socialinis darbuotojas	1	1	1
5.	Medicinos psichologas	2	2	3
4.	Aptarnaujantis personalas	2	2	2

Nors gydytojų ir slaugos personalo stygiaus įstaigoje kol kas nėra, tačiau ateityje situacija gali blogėti. Jaunų gydytojų prisikviesti sunku, nes baigę mokslus medikai ieško perspektyvos, kuria tampa didžiųjų miestų gydymo įstaigos, dalis jų išvyksta į užsienį. Centro personalo politikoje turi būti numatyta darbuotojo galimybė kelti kvalifikaciją ir numatyti kvalifikacijos kėlimo finansavimo galimybes. Centre yra sudarytos sąlygos kelti profesinę kvalifikaciją, esant reikalui persikvalifikuoti. Šis prioritetas yra numatytas ir Anykščių rajono savivaldybės strateginiame 2019-2025 metų plėtros plano 3.2.2. uždavinyje „Užtikrinti kokybišką sveikatos priežiūros paslaugų plėtrą ir prieinamumą“⁸

IX. VISUOMENĖS PSICHIKOS SVEIKATOS STIPRINIMAS IR PSICHIKOS SUTRIKIMŲ PREVENCIJA

Visuomenės psichikos sveikatos stiprinimas ir psichikos ligų prevencija yra pripažinta visuomenės sveikatos prioritetu. Siekiant gerų rezultatų psichikos sutrikimų prevencijos bei visuomenės psichikos sveikatos stiprinimo srityse, centras vykdo ir aktyviai dalyvauja įvairiose psichikos sveikatos ligų prevencijos veiklose.

Anykščių rajono savivaldybės projektų, įgyvendinamų pagal Anykščių rajono savivaldybės strateginio 2019–2021 metų veiklos plano priemones Nr. 1.1.4.05, 2.1.2.07, 2.1.2.09, 4.1.2.03, 4.1.3.03, 6.1.2.06, 9.1.2.23 finansavimo tvarkos aprašu, Anykščių rajono savivaldybės strateginio 2020–2022

⁷ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl Pirminės ambulatorinės psichikos sveikatos priežiūros paslaugų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ 2012 m. rugsėjo 17 d. įsakymą Nr. V-861. TAR, 2018-01-23, Nr. 972

⁸ Anykščių rajono savivaldybės strateginis 2019-2025 metų veiklos plėtros planas. 2018. Anykščiai. Psl. 180. Anykščių rajono savivaldybės tarybos 2018 m. gruodžio 20 d. sprendimas Nr. 1-TS-337.

metų veiklos plano 4 programos „Sveikatos apsaugos programa“ priemonę Nr. 4.1.2.03 „Sveikatos priežiūros įstaigų projektų vykdymas“, finansavimo tvarkos aprašo skelbtuose projektų atrankos konkursuose Centras gavo finansavimą ir vykdė numatytas veiklas.:

Metai	2019 m.	2020 m.	2021 m.
„Sveikatos priežiūros įstaigų projektų vykdymas“ skirtas finansavimas	1525 Eur.	1590 Eur.	2000 Eur.

Atsižvelgiant į Anykščių rajono savivaldybės strateginio 2019-2025 metų veiklos plėtros plano 3.2.3. uždavinį „Formuoti visuomenės sveikus gyvenimosi įpročius“⁹ centras įgyvendins priemonę „Užtikrinti su sveikatos stiprinimu, sveikatos bei ligų prevencija susijusių priemonių ir programų vykdymą Anykščių rajone“. Planuojama vykdyti įvairių prevencinių programų veiklą, rengti mokymus, įsigyti reikalingos mokomosios medžiagos, prevencines priemones.

Ilgėjant gyvenimo trukmei, pastaraisiais metais išaugo sergančiųjų demencija ir Alzheimerio ligomis. Pagyvenusių žmonių psichinė sveikatos būklė blogėja ne tik dėl fiziologinių veiksnių, tačiau didelę įtaką daro ir socialinė atskirtis – vienatvė, emociniai išgyvenimai, saugumo stoka, finansinė padėtis. Prioritetu gerinant besikreipiančių pacientų sveikatą yra individualios, grupinės, šeimos konsultacijos. Pagal Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. gruodžio 5 d. įsakymą Nr. V-943 „Dėl pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo organizavimo ir šių paslaugų išlaidų apmokėjimo tvarkos aprašą“ už tam tikrą suteiktų paslaugų skaičių per atitinkamą laikotarpį yra mokamas skatinamasis priedas. Kita svarbi psichikos sveikatos problema – daugėja sergančiųjų priklausomybės ligomis. Todėl yra taikomas ankstyvasis alkoholio vartojimo rizikos įvertinimas. Paslauga teikiama vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos paslaugos ministro 2017 m. lapkričio 29 d. įsakymu Nr. V-1359 „Dėl Ankstyvojo alkoholio vartojimo rizikos įvertinimo ir pagalbos alkoholi vartojantiems asmenims teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

X. SAVIŽUDYBIŲ PREVENCIJA

Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų sveikatos programoje nustatytas pagrindinis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir pailgėtų jų gyvenimo trukmė, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai.¹⁰ Lietuvos gyventojų savižudybių skaičius daugiau nei dešimtmetį išlieka didžiausias Europoje. Kasmet šalyje nusižudo daugiau apie 600 gyventojų. Savižudybių skaičius

⁹ Anykščių rajono savivaldybės strateginis 2019-2025 metų veiklos plėtros planas. 2018. Anykščiai. Psl. 180. Anykščių rajono savivaldybės tarybos 2018 m. gruodžio 20 d. sprendimas Nr. 1-TS-337.

¹⁰ Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas dėl „Lietuvos sveikatos 2014-2025 metų strategijos patvirtinimo“ 2014 m. birželio 26 d. Nr. XII-964. Vilnius. TAR, 2014-07-01, Nr. 9403

Lietuvoje kasmet proporcingai mažėja. Anykščių rajone taip pat mažėja, tačiau mažėjimas nepakankamas. Todėl svarbiausia ir prioritetinė sritis 2022 – 2024 m. centro strategijos plane yra savižudybių prevencija.

Metai	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Savižudybių skaičius Lietuvoje	658	607	565
Savižudybių skaičius Anykščių rajone	10	9	8

Pagal Anykščių rajono savivaldybės strateginio 2019-2025 metų veiklos plėtros plano 3.4.2.uždavinio „Vykdėti prevencines programas ir veiklas“ priemonę „Vykdėti ir skatinti vykdyti savižudybių prevencijai skirtas priemones ir programas Anykščių rajone“ centras kartu su įvairiomis Anykščių rajono institucijomis yra reagavimo į suaugusiųjų, vaikų ir mokinių savižudybių riziką Anykščių rajone algoritmo pagalbos teikėjas. Centro specialistų komandos nariai yra Anykščių rajono savivaldybės psichologinių krizių valdymo grupės nariai. Centro savižudybių prevencijos veiklą reglamentuoja ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2018 m. liepos 26 d. Nr. V-856 įsakymas „Dėl savižudybės krizę išgyvenančių asmenų psichosocialinio vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, 2018 m. liepos 26 d. Nr. V-859 įsakymas „Dėl pagalbos savižudybės grėsmę patiriantiems, savižudybės krizę išgyvenantiems ir savižudybės krizę išgyvenusiems asmenims teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

XI. TECHNOLOGIJŲ PLĖTRA, INFRASTRUKTŪROS GERINIMAS

Centre nuolat tobulinamas paslaugų teikimas ir organizavimas. Įstaigoje įdiegtos 8 kompiuterizuotos darbo vietos ir du nešiojamieji kompiuteriai. Gydytojų kabinetuose veikia elektroninių nedarbingumo pažymėjimų išdavimo sistema. Visiems pacientams yra sudaryta galimybė užsiregistruoti vizitui pas specialistus per išankstinės registracijos sistemą eSveikata.lt. Būtiniosios pagalbos atveju, pacientai priimami kreipimosi į įstaigą dieną. Planinei pagalbai paslaugų laukimo laikas – 2 – 7 dienos, todėl atsižvelgiant į šalies statistiką, tai yra geras veiklos rodiklis ir būtina jį toliau išlaikyti. Pacientų laukimo eilės pas specialistus iš esmės nesiskiria nuo Lietuvos vidurkių. Diegiami elektroniniai sprendimai, leidžiantys efektyviau organizuoti įstaigos veiklą bei kokybiškai aptarnauti pacientus. Įdiegta bendra su TLK privalomojo sveikatos draudimo informacinė sistema “SVEIDRA” („APAP“ ir „PRAP“), FOXUS. Įstaigos tinklapyje skelbiama aktualiausia informacija apie įstaigos veiklą, teikiamas paslaugas, telefonai konsultacijai ir registracijai, taip pat finansinių ataskaitų rinkinių informacija pagal VSAFAS reikalavimus. Įstaigos interneto svetainė nuolat tobulinama ir papildoma naujais duomenimis. 2018 m. įsisavinta E-

sveikatos elektroninę sistemą, kurioje gydytojai išrašo kompensuojamųjų ir receptinių vaistų elektroninį receptą. Gerinama įstaigos infrastruktūra. Tvarkomas ir atnaujinama įstaigos fasadas, šildymo sistema. Centro patalpos pilnai pritaikytos įvairių negalią turintiems pacientams.

XII. KOKYBĖS POLITIKA

Sveikatos priežiūros paslaugų kokybė, jos valdymas tampa vienu iš sveikatos priežiūros tobulinimo prioritetų tiek Lietuvoje, tiek ir kitose Europos bei pasaulio šalyse. Kokybės politika, tai įsipareigojimas užtikrinti deramą centro veiklos kokybę, teikiant prieinamas, saugias, kokybiškas, kvalifikuotas, efektyvias asmens sveikatos priežiūros paslaugas ir racionaliai naudojant finansų, žmonių, technologinius ir kitus išteklius. Keičiantis aplinkai, socialinėms, ekonominėms sąlygoms, žmonių poreikiams, keičiasi ir kokybės normos. Kokybiška sveikatos priežiūra padeda organizacijoms geriau patenkinti pacientų poreikius, taupyti išteklius, išlaikyti esamus ir pritraukti naujus pacientus, išlikti ir vystytis.

Sveikatos priežiūra yra viena iš korupcijai jautriausių socialinių veiklos sričių, kurioje korupcijos atvejai gali sukelti neištaisomų padarinių vienai iš svarbiausių Konstitucinių vertybių – sveikatai. 2017 m. Sveikatos apsaugos ministerijos užsakymu „Spinter tyrimų“ atliktas visuomenės nuomonės tyrimas parodė, kad žmonių, atsidėkojančių gydytojams dovanomis ar pinigais, lyginant su praėjusiais metais, sumažėjo 5 procentais. Tačiau smulkiosios korupcijos apraiškos pasireiškia vis dar itin dažnai, žmonėms trūksta žinių korupcijos prevencijos srityje.¹¹ Centras yra suinteresuotas, kad teikiant asmens bei visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas nebūtų korupcijos apraiškų. Įstaiga turi parengusi, patvirtinusi ir vykdo 2020 – 2023 m. korupcijos prevencijos programą ir jos įgyvendinimo priemonių planą. Korupcijos prevencijos programos paskirtis – užtikrinti ilgalaikę, veiksmingą ir kryptingą korupcijos prevenciją ir kontrolę centre 2020–2023 metais. Besibaigiant 2023 m. įstaiga yra numačiusi ir įsipareigojusi parengti, patvirtinti ir vykdyti 2024 – 2028 m. korupcijos prevencijos programą ir jos įgyvendinimo priemonių planą. Centras, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. sausio 26 d. įsakymu Nr. V-65 „Dėl skaidrios asmens sveikatos priežiūros įstaigos vardo suteikimo tvarkos aprašo patvirtinimu“, numatęs siekti skaidrios sveikatos priežiūros įstaigos vardo, išgyvendinant įstaigoje korupcijos apraiškas.

Nuo 2018 metų centre reguliariai vykdomos pacientų apklausos įstaigoje, internetinėje erdvėje. Centro iniciatyva, sukurta atsiliepimų apie gydytoją sistema, leidžianti išreikštą pasitenkinimą/nepasitenkinimą gydytojo teikiamomis paslaugomis palikti anoniminių atsiliepimų dėžėje. Siekiant aiškių tikslų ir užduočių korupcijos tema, centre šiuo metu yra parengtos darbuotojų, susidūrusių

¹¹ <https://sam.lrv.lt/lt/naujienos/tyrimas-korupcija-sveikatos-apsaugos-sistemoje-mazeja-taciau-tobuleti-tikrai-yra-kur>

su galima korupcinio pobūdžio nusikalstama veika, elgesio taisyklės, kurios padeda darbuotojams susiorientuoti ką jie turėtų daryti korupcijos atveju.

XIII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

Ši strategija yra dokumentas, kuris peržiūrimas kiekvienais metais ir koreguojamas atitinkamose srityse. Tačiau principiniai dalykai privalo nekisti, nes tik tokiu būdu galima užtikrinti tęstinumą. Strategijos plano peržiūrėjimo iniciatoriai gali būti kiekvienas personalo narys, turintis administracijos palaikymą ir detalų pasiūlymą.